

DONIESIENIA Z LEŚNEGO ŚWIATA

Nr 5/2011 (24)

Instytut Badawczy Leśnictwa, Sękocin Stary, ul. Braci Leśnej 3, 05-090 Raszyn
e-mail: zin@ibles.waw.pl www.ibles.pl

Szwajcaria chce zwiększyć wykorzystanie swoich zasobów drewna liściastego

Ostatnia inwentaryzacja lasu w Szwajcarii wykazała, że pozyskanie drewna iglastego przewyższa przyrost, natomiast zapas drewna liściastego nieustannie się zwiększa. Surowiec wykorzystywany przez zakłady przemysłu drzewnego to w 95% drewno iglaste, a zaledwie w 5% - liściaste.

Małe zapotrzebowanie na drewno liściaste jest związane z wieloma czynnikami, takimi jak: konieczność stawienia czoła międzynarodowej konkurencji w zakresie produkcji podkładów kolejowych i wykorzystywaniu w stolarstwie i designie materiałów alternatywnych. W efekcie rodzime drewno liściaste najczęściej jest eksportowane lub spalane na miejscu.

Federacja przemysłu drzewnego chce temu zaradzić poprzez promocję drewna liściastego jako materiału konstrukcyjnego oraz surowca do produkcji płyt pilśniowych i opału. Koncepcję tę wspiera federalne biuro środowiska, organizując m.in. konkurs „drewna liściastego”, który ma stymulować jego wykorzystanie.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 17-18.

A.A.

Fińskie Lasy Państwowe w sądzie

Lasy Państwowe Finlandii (Metsähallitus) zdecydowały się wsząć sprawę sądową przeciwko trzem firmom drzewnym podejrzanych o zмовę cenową na rynku drewna. W pozwie żądają rekompensaty strat poniesionych w wyniku tych praktyk w latach 1997 – 2004. Szacuje się, że wyniosły one 25% całkowitego obrotu pomiędzy Metsähallitus a Metsäliitto, Stora Enso i UPM-Kymmene, czyli ok. 282.6 million euro netto. Wymienione wyżej firmy to najwięksi gracze na rynku fińskim, kontrolujący ok. 80% obrotu drewnem okrągłym. Zostały one zaproszone do mediacji w celu polubownego zakończenia sporu.

Źródło: www.metsa.fi

W.G.

Duńska strategia energetyczna

Duński rząd ogłosił Strategię Energetyczną 2050. Została ona dobrze przyjęta przez Duńskie Towarzystwo Leśne. Głównym celem planu jest redukcja zużycia węgla w energetyce. Elektrownie będą mogły same wybierać rodzaj paliwa, jakiego będą chciały używać (do tej pory decyzje podejmowane były na szczeblu centralnym). Przewidywanym efektem wdrożenia strategii będzie wzrost wykorzystania biomasy drzewnej. Rząd planuje również inwestycje w projekty mające na celu zmniejszenie zależności od paliw kopalnych. Szacuje się, że do 2020 roku wykorzystanie biomasy w energetyce wzrośnie o 30% w porównaniu do obecnego poziomu. W Danii drewno jest obecnie podstawowym źródłem energii odnawialnej. Według Duńskiego Towarzystwa Leśnego, właściciele lasów są w stanie w ciągu kilku lat podwoić, a w dłuższym okresie – zwielfokrotnie produkcję drewna energetycznego.

Źródło: www.nordicforestry.org

W.G.

Finansiści dla lasów

Delta Loyd Group, działający głównie w Belgii i Holandii usługodawca z sektora finansowego, oferujący ubezpieczenia, oceny zarządzania i produkty bankowe został członkiem PEFC Netherlands. Wiąże się to z polityką zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego biznesu wspieraną i wdrażaną przez tę firmę. Od dłuższego czasu używała ona certyfikowanego papieru, a ostatnio poszerzyła zakres odpowiedzialnego użytkowania środowiska na inne produkty oparte na certyfikowanym surowcu, m. in. meble i drewno konstrukcyjne. Dołączenie do grona organizacji promujących zrównoważoną gospodarkę leśną jest kolejnym krokiem w realizacji wizji odpowiedzialnego społecznie biznesu. Oprócz wdrożenia zasad zaopatrzania w produkty drewnopochodne, firma, wyraziła wolę wsparcia organizacji promujących zrównoważoną gospodarkę leśną.

Źródło: www.pefc.org

I.P.

FAO lansuje globalny system monitoringu pożarów

NASA, wspólnie z Uniwersytetem w Maryland, opracowało globalny system monitoringu pożarów za pomocą swoich satelitów (GFIMS). System ten jest dostępny poprzez strony <http://www.fao.org/nr/gfims/en/>. Wizualizacja miejsc pożarów odbywa się prawie w czasie realnym, to znaczy z opóźnieniem zaledwie 2,5 godzin między przejściem satelity a udostępnieniem danych online. W sytuacji, gdy katastrofalne pożary występują coraz częściej, system może być użytecznym narzędziem nie tylko w ich zwalczaniu, ale też w wyjaśnianiu związku pożarów ze zmianami klimatycznymi. Każdego roku pożary pokrywy roślinnej obejmują 350 mln ha, z czego połowa przypada na Afrykę.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 35.

A.A.

Program FLEGT wkrótce rusza – sfinalizowano już porozumienie między Unią Europejską i Indonezją

Program FLEGT (Forest Law Enforcement on Governance and Trade) ma na celu wzmocnienie egzekwowania prawa leśnego w zakresie gospodarki leśnej i handlu drewnem. Wejdzie w życie na początku stycznia 2013 r. Od tej chwili nie będzie można importować do Unii Europejskiej (UE) nielegalnie pozyskanego drewna. W ramach FLEGT przewiduje się wprowadzenie w UE lokalnych systemów kontroli przerobu drewna.

Integralną częścią programu FLEGT są dobrowolne porozumienia o partnerstwie (Voluntary Partnership Agreement - VPA). Takie porozumienie finalizują właśnie UE i Indonezja. Przedsiębiorstwa unijne będą mogły importować drewno z Indonezji do UE tylko pod warunkiem, że zostało ono pozyskane legalnie. Niezależni audytorzy będą sprawdzać i weryfikować legalność surowca, a następnie raportować wyniki swojej pracy wspólnej komisji indonezyjsko-unijnej.

Pomimo optymizmu, uczestnicy zaangażowani w porozumienie ostrzegają, że wciąż pozostaje dużo problemów, z którymi trzeba się uporać. Faith Doherty, szef Agencji Badań Środowiskowych (Environmental Investigation Agency) powiedział, że sprawą kluczową jest ochrona systemu przed korupcją i zapewnienie przez rząd Indonezji przejrzystości procedur. Indonezyjski minister leśnictwa Hasan Zulkifli stwierdził, że tego typu rozwiązania mają zasadnicze znaczenie w zwalczaniu problemu nielegalnego pozyskania drewna, które jest stymulowane przez popyt na nielegalny surowiec i produkty drzewne. Walka nie będzie efektywna, jeśli zostanie skoncentrowana po stronie podaży, pomijając popyt.

Indonezja jest nie tylko pierwszym krajem azjatyckim, który podpisuje porozumienie typu VPA z UE, ale też – największym eksporterem drewna, który przystąpił do programu. Rocznie kraje europejskie importują z Indonezji drewno i papier o wartości 1,2 mld dolarów (jednej szóstej krajowego eksportu). Szacunki wskazują, że w ostatniej dekadzie nielegalne pozyskanie drewna w tym kraju

zmalowało o 75%. Nadal jednak 40% surowca drzewnego pozyskuje się poza prawem, mimo wysiłków na rzecz ograniczenia tego procederu, podejmowanych od 2003 r. przez rząd, organizacje ochrony przyrody i część firm.

Inne porozumienia VPA - w przypadku Ghany, Republiki Konga i Kamerunu - są w fazie ratyfikacji. UE prowadzi ponadto negocjacje z Liberią, Gabonem, Demokratyczną Republiką Kongo, Republiką Środkowoafrykańską, Malesją i Wietnamem.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 23

<http://www.bbc.co.uk/news/science-environment-13272393>;

<http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>

A.A. i M.K.

Jelenie kontra klon cukrowy

W północno-wschodniej części Stanów Zjednoczonych (Michigan) od lat 50-tych XX wieku użytkowanie lasu miało formę małopowierzchniową. Wiele gatunków, w tym zwłaszcza klon cukrowy, świetnie obsiewało się w lukach i niewielkich gniazdach, co praktycznie eliminowało konieczność sadzenia. Jednak w ostatnich latach nastąpiły niekorzystne zmiany. Jak zauważyli naukowcy, w wielu miejscach siewki klonów, zamiast wypełniać powstałe luki, kończą jako główne danie jeleni. W perspektywie długookresowej takie zjawisko może wpłynąć na stan lasu, a także na możliwości pozyskania drewna.

Niekorzystne zmiany były podstawą do szeroko zakrojonych badań, które objęły około 3000 mil² lasu na półwyspie Upper Michigan i trwały dwa lata. Miały one na celu wykazanie faktycznego stanu odnowienia klonu i głównych czynników determinujących jego wzrost. Naukowcy skoncentrowali się na kilku aspektach: obok występowania jeleni uwzględniono także ilość światła dostępnego w lukach o różnej wielkości, ilość nasion w glebie i warunki siedliskowe.

Jak zauważają autorzy badań, zagospodarowanie lasu jest ciągłym balansowaniem pomiędzy utrzymaniem ciągłości odnowienia, a co za tym idzie - zasobów drewna dostępnego dla przemysłu oraz pogłowia jeleni dla myśliwych. Naukowcy wskazują również na zupełnie odmienne postrzeganie lasu i jego funkcji przez obie grupy: podczas gdy myśliwi narzekają na małe zagęszczenie zwierzyny, hodowcy i drzewiarze wyznają zasadę: ocal drzewo, zabij jelenia.

Stwierdzono ponadto, że na północy badanego obszaru, gdzie w czasie zimy duże ilości śniegu zmuszają jelenie do migracji, odnowienie wzrasta obficie. Na południu natomiast sytuacja jest odmienna. Mają na to wpływ nie tylko jelenie. Mała ilość światła w niewielkich lukach i silna konkurencja ze strony roślin zielnych również miały swój udział w ograniczeniu odnowień. Szczególnie szkodliwe jest występowanie turzyc, które pojawiają się po pozyskaniu drewna i potrafią zdominować odnawianą powierzchnię wypierając siewki. Zjawisko to jednak pośrednio związane jest z przegęszczeniem populacji

jeleni, które preferują inne gatunki, wspomagając tym samym ekspansję turzyc.

Źródło: *Forest Ecology and Management*, 2011; DOI: [10.1016/j.foreco.2011.03.034](https://doi.org/10.1016/j.foreco.2011.03.034)

I.P.

Kradzież kwot emisji dwutlenku węgla

W styczniu 2011 r. rejestry kwot emisji CO₂ zostały wielokrotnie zaatakowane z pięciu krajów europejskich. Łącznie skradziono 3,1 mln kwot. Te ataki były ostatnimi z serii oszustw, jakie miały miejsce w ciągu 18 miesięcy: kradzieży kwot węglowych, phishingu (kradzież danych z poczty elektronicznej), nadużyć związanych z VAT-em. Komisja Europejska zareagowała zawieszając czasowo funkcjonowanie 27 rejestrów krajów członkowskich, co pociągnęło za sobą zatrzymanie transakcji gotówkowych. Skradzione kwoty stanowią zaledwie 0,15% rocznej puli kwot dwutlenku węgla, tym niemniej zawieszenie transakcji gotówkowych zatrzymało ok. 20% wymiany rynkowej. Dlatego już w dniu 5. lutego b.r. Komisja zgodziła się na ponowne uruchomienie rejestrów sprzedaży w pięciu krajach członkowskich (Francji Niemczech, Holandii, Słowacji i Wlk. Brytanii), a 11. lutego – w Portugalii. Konieczne jest jednak rozwiązanie problemu kradzieży kwot na stałe.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 36.

A.A.

Lemury na Karaiby.... krok za daleko?

New York Times donosi, że biznesmen Richard Branson zamierza wprowadzić 30 lemurów katta z ogrodów zoologicznych w RPA, Szwecji i Kanadzie na znajdujące się w jego posiadaniu dwie wyspy Morza Karaibskiego. Lemury są ikoną Madagaskaru, cieszą się ludzką sympatią. Są też poważnie zagrożone – przede wszystkim przez wylesienia.

Jak pisze Richard Black (korespondent przyrodniczy BBC), z jednej strony jest to rozwiązanie, które można zastosować w szerokiej skali. Sama Indonezja ma około 7000 niezamieszkałych wysp. Jednak, jeśli coś wydaje się proste i oczywiste, z reguły jest jakaś przyczyna, z powodu której jeszcze nikt tego nie zrobił. Kiedy naukowcy zajmujący się ochroną środowiska tworzyli kilka dekad temu wytyczne Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody (ang. skrót IUCN) stosowania introdukcji jako narzędzia ochrony gatunkowej, byli ostrożni. Napisali, że wprowadzenie obcego gatunku na nowym terenie, jako zamierzony - lub nie - rezultat ludzkiej działalności „ma często bezpośredni szkodliwy wpływ na miejscowe rośliny i zwierzęta oraz dobrobyt ludzi w wielu miejscach świata”. Wyspy wykazują szczególną wrażliwość na introdukcję, ponieważ często „ich proste ekosystemy oferują schronienie gatunkom, które nie są agresywnie konkurencyjne.” IUCN nie mówi „nigdy nie wprowadzać”, tylko – „introdukować ostrożnie”.

Osiedlenie zwierząt na wyspie w całkiem innym rejonie świata byłoby precedensem. Ekolog zajmujący się tym regionem, dr Clive Petrovic, twierdzi, że na wyspach Mosquito i Necker nie ma ssaków wielkości lemurów, więc jest niemal pewne, że nie przetrwają one długo na nowym miejscu bez wsparcia człowieka (brak odpowiedniego pożywienia). Ponadto rosną tam trujące rośliny i występują gatunki ptaków drapieżnych groźnych dla młodych zwierząt. Z drugiej strony nowi mieszkańcy mogą być zagrożeniem dla miejscowych populacji ptaków i gadów.

Richard Branson dokładał w przeszłości wszelkich starań, również w wymiarze finansowym, by chronić i poprawić stan środowiska naturalnego swoich wysp. Zadeklarował też, że jeśli pojawią się jakieś problemy, podejmie właściwe środki by im zaradzić. Jednakże, nawet jeśli uda się uporać z oddziaływaniem lemurów na miejscowy ekosystem, wyspy nie są w stanie zapewnić im środowiska naturalnego bez pomocy człowieka.

Dla niektórych sprawa rodzi także trudne problemy etyczne. Argumentują: kim jesteśmy, by wybierać zwierzętom miejsca do życia, zgodnie z kryteriami, które sami ustaliliśmy? Odlóżmy problematyczną koncepcję introdukcji na nowe miejsca i skoncentrujmy się na ochronie tych terenów, do których zwierzęta są optymalnie zaadaptowane przez miliony lat ewolucji.

Na koniec artykułu Richard Black przytacza e-maila od ekologa zajmującego się lemurami, w którym ten zadaje pytanie pod adresem zwolenników przenoszenia zwierząt na nowe miejsca: „czy oni nie widzieli filmu Jurassic Park?”.

Źródła:

<http://green.blogs.nytimes.com/2011/04/19/branson-a-man-with-an-island-for-lemurs/?ref=earth>

http://www.bbc.co.uk/blogs/thereporters/richardblack/2011/04/sir_richard_bransons_plan_to.html

M.K.

Odporne wiązy

W USA odkryto populację wiązów odporną na grafiozę. Choroba ta atakuje w Ameryce lokalny gatunek *Ulmus americana*, a jej objawy są takie same, jak w przypadku gatunków europejskich. Przed laty wiązy amerykańskie dominowały w lasach na Wschodnim Wybrzeżu USA, były też rozpowszechnione w miastach, jednak pojawienie się holenderskiej choroby wiązów w latach 30-tych ubiegłego wieku znacząco ograniczyło ich liczebność. Mimo to pozostają jednym z najpopularniejszych drzew, do czego przyczynia się zarówno wysoka tolerancja na miejskie zanieczyszczenia, jak i hodowla odmian względnie odpornych na grafiozę.

Charakterystyczną cechą amerykańskich gatunków wiązów jest tetraploidalność – wszystkie chromosomy występują w czterech kopiach. Od dłuższego czasu pojawiały się wprawdzie informacje o osobnikach triploidalnych czy nawet diploidalnych, jednak dotychczas były one lekceważone. Dopiero w bieżącym roku udowodniono ponad wszelką wątpliwość, że diploidalne

wiązy występują jako naturalna część dziko rosnącej populacji. Te różnice w ilości chromosomów wydają się być powiązane z odpornością na choroby, a zwłaszcza grafiozę. Jednym z takich odpornych drzew okazał się kultywar wiązy amerykańskiego - 'Jefferson'. Po badaniach stwierdzono, że jest to triploid, co wskazywałoby, że w naturze muszą również występować diploidalne wiązy. Odkrycie to przyczyniło się do przeprowadzenia szeroko zakrojonych badań na całym wschodzie USA. Ich rezultaty wskazują, że około 21% populacji badanego gatunku to naturalne diploidy. Rosną one zarówno w drzewostanach obok tetraploidalnych krewniaków jak i na izolowanych stanowiskach. Dotychczasowe badania sugerują, że przynajmniej część diploidów ma zakodowany gen odporności na grafiozę, której nie mają ich bogatsi w chromosomy krewniacy. Dziś do najważniejszych pytań należy, czy w przypadku tak znacznych różnic w genotypach nie możemy mówić o odkryciu nowego gatunku.

Źródło: <http://www.sciencedaily.com/releases/2011/03/110330142340.htm>

I.P.

W Rosji znowu płoną lasy

W Kraju Zabajkalskim (południowo – wschodnia część Rosji) trwa walka z wzrastającą liczbą pożarów. Ich gaszenie jest utrudnione z uwagi na silny wiatr dochodzący do 20 m/s. Od 5 maja b. r. w regionie obowiązuje stan wyjątkowy. Od początku roku do początku maja wybuchło tu 549 pożarów, w których spłonęło 16 tys. ha lasu.

<http://www.rosleshoz.gov.ru>

W.G.

Płatność w naturze w leśnictwie

Francuskie prawo dopuszcza płatność zobowiązań podatkowych w naturze. I tak, właściciel gospodarstwa leśnego może przenieść na państwo własność części swojego gruntu, zalesionego lub nie. W ten sam sposób może być płacony również podatek spadkowy. W praktyce notariusz upoważniony przez osobę zainteresowaną uprzedza o tym urząd skarbowy, a następnie komisja rządowa, po konsultacjach z krajowym urzędem ds. lasów, ocenia zasadność i wartość takiego aportu. Od 2007 roku w ten sposób przeszło na skarb państwa prawie 400 ha gruntów leśnych.

Źródło: *La Forêt Privée*, 2011, 317: 66.

A.A.

Požary a ochrona bioróżnorodności

Požary lasów są naturalnym zjawiskiem w ekosystemach śródziemnomorskich. Jednak w ostatnich latach ich rozprzestrzenienie stało się istotnym czynnikiem

wpływającym zarówno na kwestie ekonomiczne, społeczne, jak i na stan środowiska naturalnego. Ocenia się, że tak wysokiego narażenia na występowanie pożarów na terenie Katalonii (Hiszpania) nie obserwowano nigdy wcześniej. Jedną z istotnych przyczyn tego zjawiska jest porzucanie gospodarstw rolnych i zaniechanie wypasów w lasach.

Odwrocenie tej niekorzystnej tendencji wymaga stworzenia źródeł dochodów dla właścicieli gospodarstw rolno-leśnych. Drewno z obszaru śródziemnomorskiego zazwyczaj nie przedstawia większej wartości handlowej. Jako alternatywne formy dochodu rozważane jest łowiectwo, o ile jego praktykowanie będzie miało charakter zrównoważony.

Jeden z ostatnio realizowanych projektów badawczych na terenie Katalonii dotyczył wpływu zarówno pożarów, jak i zabiegów stosowanych po pożarach na populację dzikiego królika *Oryctolagus cuniculus*. Jest on bardzo rzadki na badanym terenie, jednak – podobnie jak i inna drobna zwierzyna - stanowi dużą atrakcję łowiecką. Jest także istotnym elementem w menu rzadkich i zagrożonych drapieżników, takich jak rysie iberyjskie czy orły.

Rutynowe postępowanie po pożarach polega na usunięciu drewna o jakiegokolwiek wartości handlowej i pozostawieniu reszty biomasy w różnym stanie spopielenia. Nie ma jak dotąd danych na temat wpływu tego sposobu postępowania na stan zwierzyny drobnej.

Wskazaniem optymalnych metod postępowania popożarowego zajęli się naukowcy. Porównywano zarówno powierzchnie, które nie uległy pożarowi jak i te, na których zastosowano różne sposoby zagospodarowania (tradycyjna z pozostawieniem gałęzi oraz usunięcie nadpalonych resztek). Okazało się, że pożary same w sobie sprzyjają królikom – po pięciu latach od pożaru ich populacja na pożarzyskach wzrosła znacząco. Dodatkowo korzystnym czynnikiem okazało się usuwanie wszelkich pozostających fragmentów drewna i gałęzi. Prawdopodobnie tę można wyjaśnić następująco: pożary powodują powstawanie otwartej powierzchni, na której rozwijają się trawy i zioła stanowiące podstawę diety królików. Pozostawione gałęzie w pewnym stopniu ograniczają wzrost roślinności zielnej, a także utrudniają królikom poruszanie się po powierzchni.

Zdaniem autorów zwiększony nakład pracy poniesiony na usuwanie resztek pozostających po pożarach może być zrekompensowany poprzez dochody generowane przez łowiectwo. Nie bez znaczenia jest również wkład w zachowanie cennych i zagrożonych gatunków katalońskiej fauny.

Źródło: <http://www.sciencedaily.com/releases/2011/05/110504080847.htm>

I.P.

Informacje opracowali:

A.A. – Antonina Arkuszewska
I. P. – Izabela Pigan
M. K. – Michał Kalinowski
W. G. – Wojciech Gil